

Josip Luetić

Dubrovnik, Od Kaštela 44

IZ MEĐUNARODNOG BRODARSTVA I NAUČIČKO-KOMERCIJALNE
DJELATNOSTI MLJEČANA I BRODOVA S MLJETA ZA VRIJEME
DUBROVAČKE REPUBLIKE

O Mlječanima i o dubrovačkom otoku Mljetu za vrijeme Dubrovačke Republike dosad je pisano: o Statutu otoka Mljeta (M. Pucić, 1852), o antropogeografskim istraživanjima Mljeta (B. Gušić, 1931), pisano je o ispravama zahumskog kneza Dese o Mljetu (V. Foretić, G. Čremošnik, M. Dinić, I. Kampuš itd.), objavljivano je o spomenicima otoka Mljeta (Lj. Karaman, C. Fisković itd.); posebno je pisano o zbirci dubrovačkih propisa za otok Mljet iz godine 1791. (B. Stulli) itd. Nije bilo zanemareno ni pisanje o ribarstvu otoka Mljeta (I. Pastrović, 1913, pa V. Fortunić, F. Grubišić, I. Gušić, J. Basioli, N. Stražičić, koji je i inače dosta pisao o Mljetu), a pisano je i o drugim temama. Autor ovog priloga u svojim dosadašnjim radovima ponešto je objavljivao o pomorcima i o trgovačkim brodovima s Mljeta, a posebno je objavio imena i prezimena pomoraca, profesionalnih kvalificiranih pomoraca s otoka Mljeta, stalnih članova brodskih posada trgovačkih jedrenjaka jadranske i izvanjadranske plovidbe, koji su vijorili državnu zastavu Dubrovačke Republike (od 1744. do 1760. godine). Evo tih Mlječana: Nikola Bašić (kormilar), Vlaho Gjamara, Jozo Hazdovac, Ivan Hajdić (brodski gvardijan — tada je bio u rangju oficira), Vlaho Lazarević (kormilar), Paskoje Nikolin, Jerolim Petrov(ić), Vicko N. Puhijera (brodski ekonom), Pavao Sršen, Nikola Vrbica i Ivan Vuković¹. Isti je autor pisao i o drugim temama, kao na primjer o mljetskoj gonduli (o tome niže i ovdje). Međutim, o međunarodnom brodarstvu i o nautičko-komercijalnoj djelatnosti Mlječana i o trgovačkim jedrenjacima i o brodovima s Mljeta jadranske i izvanjadranske plovidbe za vrijeme Dubrovačke Republike nije dosad bilo posebno pisano. Prema dr. Vinku Foretiću: »Brodarstvo se u većem opsegu nije na Mljetu razvilo. Ono je uglavnom bilo užega, regionalnog karaktera. Stanovnici su komunicirali uglavnom s Dubrovnikom i susjednim krajevima, trgujući drvom i ribom. U stariim dokumentima spominju se manji tipovi brodova zvani barka (u starijem značenju), londra (čamac) i gondola za prijevoz ogrjevnog drva. Ipak je poneki Mlječanin imao i koji veći brod. U južnoj Dalmaciji poznato je i danas za manje jedrilice mljetsko jedro, trokutna oblika, za razliku od četvorkutnoga pelješkog jedra, koje se upotrebljava i izvan Pelješca. Slanu ribu izvozili su mljetski brodovi i na suprotnu, talijansku oba-

¹ Josip Luetić, O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII. stoljeću, Građa za pomorsku povijest Dubrovnika, Pomorskog muzeja JAZU u Dubrovniku, knjiga 2, Dubrovnik 1959, str. 86.

lu. I vino su izvozili na svojim brodovima... Gusari su u nekoliko navrata pljačkali po Mljetu, pa su se Mljećani znali ponekad upustiti u borbu s njima na moru i kopnu². Međutim iz onih prijašnjih izvora kao i ovi iz sada citiranog pisanja o brodarstvu Mljećana ne možemo dobiti niti obris slike nautičke i brodarsko-komercijalne djelatnosti stanovnika Mljeta, najvećeg otoka Dubrovačke Republike. Želeći to posebno istražiti obavili smo niz arhivsko-povijesnih istraživanja i došli do određenih rezultata. Svoju smo pozornost obratili ljudskom faktoru, onim mljetskim pomorcima koji su — kao profesionalni pomorci — bili uključeni u izvanjadranskoj (dugoj) plovidbi mornarice Dubrovačke Republike, dakle u međunarodnoj nautičko-komercijalnoj i brodarskoj djelatnosti. Ovaj rad, iako djelomičan daje prvi put izvoran prilog poznavanju brodarske i nautičko-trgovačke aktivnosti Mljećana za vrijeme Dubrovačke Republike, i to uglavnom u 18. i u početku 19. stoljeća. Iako sažete i dane u najkraćem obliku, ove nove arhivske vijesti sigurno i vjerodostojno prikazuju udio Mljećana i njihovih trgovačkih jedrenjaka duge i jadranske plovidbe u međunarodnom brodarstvu i u nautičko-komercijalnoj djelatnosti za vrijeme Dubrovačke Republike.

Dana 24. studenog 1627. godine u Dubrovniku je notarski pisar zabilježio upis da je Frano Vlajki (pomorski privrednik) za račun i u ime Marina Boškova iz Korita na Mljetu (»per contro di Marin Boscov di Coritta di Meleda«) osigurao teret slanih srdela ukrčan u potpalublju fregate patruna zapovjednika Vlaha Paskova Vlahotića iz Šipana i prevezen u Bari³. U 1674. godini kapetan Đuro Bašica zaključio je u Dubrovniku pomorsko osiguranje svoga tereta ukrčanog u jedrenjaku tipa grip pod zapovjedništvom kap. Iva Zagoranina. Taj je teret kap. Bašica uredno iskrcao u Senigalliji⁴. Prije toga kao i u to vrijeme Ivan Bašica bio je vrlo aktivan profesionalni pomorac, zapovjednik brodova jadranske i izvanjadranske plovidbe. On je bio od vlade dubrovačke države postavljen za komandanta državne ratne flotile Dubrovačke Republike⁵.

Ispitujući podatke o mljetskim profesionalnim pomorcima, kvalificiranim i visoko kvalificiranim mornarima, koji su od 1765. pa do propasti Dubrovačke Republike bili u stalnom sastavu brodskih posada trgovačkih jedrenjaka Dubrovačke Republike izvanjadranske (duge) i jadranske plovidbe, nismo mogli utvrditi koliko su vremena prije te godine Andro, Ivo i Pavo Đivanović (s Mljeta) plovili po Mediteranu na pulaci koja je bila pod zapovjedništvom kap. Luka Šodrnje, ali znamo sigurno da je u to vrijeme Mljećanin Jero Pavlov počeo ploviti na dubrovačkom briku i da je tada Mato Brzica (s Mljeta) bio već profesionalni mornar-kormilar. Nadalje, do 1770. kao mornari ili mornari kormilari plove na trgovačkim jedrenjacima duge plovidbe Mljećani: Nikola Bašić, Jero Ivov Pavlov, Jako Šestanović, Pavo Drašković, Nikola Dabelić (bio je kormilar i brodski gvardijan), a Ivo Hazdovac u toj godini postaje kormilar⁶. Slijedećih

² Pomorska enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda, drugo izdanje, svezak 5, Zagreb 1981, str. 23.

³ Historijski arhiv u Dubrovniku, Noli (neleggiamenti delle navi) e sicurtà (marittima) 56—1a, svezak 5, f. 219v—220. Međutim još u drugoj polovici 16. i u početku 17. stoljeća nekoliko Mljećana pomorskih privrednika uspješno se bavilo pomorskim osiguranjem. Među njima zapazili smo braću Brzice.

⁴ HAD. Noli 56—1, sv. 63, f. 116.

⁵ Josip Luetić, Brodovlje Dubrovačke Republike 17. stoljeća. Građa za pomorsku povijest Dubrovnika Pomorskog muzeja JAZU u Dubrovniku, knjiga 3, Dubrovnik 1964, str. 152—153.

⁶ HAD. Ruoli dei Bastimenti Nazionali 56—9, svezak 3, f. 3v5v, 6v, 21v, 38 52v, 53, 77, 102, 123, 140v, 141 i svezak 4, f. 15.

godina Ivo Hajdić je već brodski gvardijan (to je zvanje u to vrijeme bilo svrstano u oficirski stalež) kad su Antun Matana, Ivo Radić, Božo Šešan, Ivo Bašaš, Ivo Crljenko, Frano Glunčić, Pero Hajdić, Pavo Đivanović, Vlaho Pitarević i Mato Gracić bili mornari ili mornari kormilari na trgovačkim jerdenjacija duge plovidbe Dubrovačke Republike; na piketu kap. Medina, pulaki kap. I. Kaznačića, kekiji kap. T. Kuničića, brodu kap. S. Jakšića, pinku »Judita« kap. N. Rustana, na navi »Priateljstvo« kap. A. Glabala itd. U to vrijeme samo je Frano Glunčić obavljao brodske poslove kao brodski oficir⁷.

Osamdesetih godina 18. stoljeća Mlječani Ivo Hazdovac mornar (na briku-snow kap. M. Kazilara te kap. Đ. Begovića), Ivo Đivanović kormilar (na kekiji kap. P. Kunića iz Ošljega), Pavo Đivanović mornar (na kekiji kap. T. Pešuta) i Pero Bašica, pa Jozo Stražičić (Stražica) (na navi »Priateljstvo« kap. F. Frančeskia), Ivo Dabelić mornar (na kekiji kap. A. Piskulića), Pero Hajdić (na pinku kap. G. Tasovića), Mato Gracić i Ivo Dabelić plove u dugoj plovidbi jedreći na svim tadašnjim najpoznatijim svjetskim nautičko-komercijalnim brodskim rutama⁸. Na istom su poslu profesionalni pomorci i ovi Mlječani: Božo Sršen, kormilar (na kekiji kap. I. Kaznačića), Pero Mišin, mornar (na kekiji kap. M. Bjelana iz Slanoga), Antun Sekula, mornar (na kekiji kap. M. Mađi), Marko Marković, brodski oficir, vođa palube (na kekiji »Sveti Antun« kap. B. Lučića; u to su vrijeme »nostromi« pripadali oficirskom kadru). S Markovićem je plovio Ivo Bašica kao mornar-kormilar. Godine 1788. Niko Stjepanović s Mljeta kormilari mediteranskim i drugim prostranstvima na navi »Rahele« kap. I. Božovića. U istoj toj godini Nikola Sršen je mornar na kekiji kap. M. Radulovića, Božo Sirgia (isto Mlječanin) na kekiji kap. I. Kavovića⁹. Iduće je godine Frano Barčić mornar na kekiji kap. P. Balbija, a Ivo Jurković na kekiji kap. N. Ilića. Ivo Hazdovac je kao brodski oficir — vođa palube »desna ruka« na pulaci kap. I. Savinovića; a Ivo Đivanović, također Mlječanin, brodski je pisar koji »zna nautiku«, obavlja sve administrativne i komercijalno nautičke poslove na kekiji »Sveti Mihajlo Arhandel« (pod zapovjedništvom kap. Vice Karabuće), i uspješno vodi navigaciju tog trgovačkog jedrenjaka izvanjadranske plovidbe¹⁰.

U 1790. godini plove u dugoj plovidbi po Mediteranu i dijelom po Atlantiku mljetski mornari: Pavo Dabelić, Ivo Milić i Pavo Matana (Matana je plovio na kekiji »Vjenni sluga« pod zapovjedništvom kap. B. Božovića i na tom brodu doživio brodolom), pa kormilari Jozo Benković i Jozo Stražica¹¹.

Od 1791 do 1796. godine Ivan Crljenko mornar je na pulaci kap. T. Picetića, mornar Frano Petrović plovi na pulaci kap. F. Jakulića, a Ivo Đurović kao brodski oficir-gvardijan na kekiji kap. M. Radulovića. Tu su još mornari Mlječani: Damjan Kadijević, Luko Peš, Nikola Stražičić, Vlaho Marković, Ivo Hajdić i Pero Bašica, pa kormilari Jozo Stražica, Božo Bušurin i Nikola Đurović; dok je Frano Brčić brodski oficir-gvardijan na navi kap. N. Filipačija¹². U 1795. spominju se mornar Mlječanin Frano Petrović na jednoj pulaci u Livornu, Marko Čoljko na briku kap. J. Sinčića ploveći iz Mediterana u engleske luke kao brodski oficir-gvardijan Ivo Roseti ploveći iz crnomorskih luka i Carigrada u

⁷ HAD. Ruoli 56—9, svezak 4, f. 64, 72, 88, 94; svezak 5, f. 11, 22, 28, 46.

⁸ HAD. Ruoli 56—9, sv. 5, f. 86v, 127v; svezak 6, f. 8, 19, 33v, 40v, 41, i f. 47.

⁹ HAD. Ruoli 56—9, sv. 6, f. 82v, 93, 125, 125v; svezak 7, f. 56v, 57, 83v, 108v i 112v.

¹⁰ HAD. Ruoli 56—9, sv. 7, f. 117, 139, 145, 168v. Kormilar Frano Barčić, iz Babinog Polja, umro je na brodu boraveći u luci Solunu.

¹¹ HAD. Ruoli 56—9, sv. 7, f. 171v, 175v, 177 i f. 179v.

¹² HAD. Ruoli 56—9, sv. 8, f. 25v, 46, 65v, 71, 76v, 96, 100, 119v, 133, 139v. Svezak 9, f. 4, 16 i 19.

zapadno mediteranske i neke evropske luke. U toj su godini još spomenuti kao mornari Antun Martinović, Marin Hajdić (na briku kap. I. Stoje), pa kormilari Pero Masić, Vice Hajdić, Stijepo Brzica, Pero Bašica i drugi Mlječani. U 1796. mornar je Ivo Hajdić plovio na pulaci, a Nikola Stražanić (Strascianich) na briku imenom »Pomorski vjesnik«, dok je Ivan Čumbelić bio ukrčan u svojstvu mornara na kekiji »Sveti Nikola« kap. J. Kulišića iz Gruža¹³.

Kako smo to već u više navrata pisali, dugo su članovi brodskih posada glavni nosioci i najvažniji činioci intenzivnog, u međunarodnom svijetu poznatog i cijenjenoga milenijskog pomorskog života Dubrovačke Republike bili u sjeni arhivske anonimnosti. Tek su u posljednje vrijeme izašli na vidjelo objavljivanjem radova o njima. U ovom radu prvi put objavljujemo ponešto o međunarodnom brodarstvu i o nautičko-komercijalnoj djelatnosti Mlječana za razdoblje od 1675. do 1807. godine. Međutim, za razdoblje od 1797. do 1807. godine možemo pružiti obrađeni popis mljetskih kvalificiranih i visoko kvalificiranih pomoraca koji su profesionalno plovili na trgovačkim jedrenjacima Dubrovačke Republike jadranske i izvanjadranske (duge) plovidbe. Popis ide abecednim redom a sastavljen je onako kako je zabilježeno u arhivskim vrelima:

Nikola BALANAC (7—14/67), Jozo BAKARA (800—1), Đuro BAŠICA (kormilar — 4—16/36, 7—14/78v i 14/70), Pavo BAŠICA (7—14/78v, 16/61 i 14/67 i 70), Mato BAŠICA (800—65), Pero BAŠICA (kormilar — 800—1, 1—94 i 5—17/51), Stijepo BAŠICA (4—16/36), Đuro BAŠIĆ (mali — 99—97), Nikola BEATO (4—17/5), Jozo BENKOVIĆ (kormilar — 97—11/26v i 98—12/37), Ivan BENKOVIĆ (800—35), Ivan BIBICA (mali — 99—82), Božo BUŠURELO (1—14/2), Ivan CRLJENOVIC (kormilar — 99—80), Ivan ČANDIĆ (3—16/12), Anđelo ČUMBELIĆ (4—16/43v), Marko ČUMBELIĆ (6—14/47), Ilija DABELIĆ (kormilar — 97—12/1, 99—117, 4—16/36 i 7—14/67), Nikola DABELIĆ (99—62 i 7—14/56), Petar DABELIĆ (7—14/56), Marko (Ivanov) ĐIVANOVIĆ (brodski pisar »koji zna nautiku« — brodski oficir — 97—11/26) i 98—37), Marin ĐUROVIĆ (7—14/57), Nikola ĐUROVIĆ (97—11/26v i 43v, 98—37 i 4—16/37 i 5—17/61 — kormilar), Ivan FRANIĆ (1—93v), Nikola GRAČIĆ (4—16/32), Anđelo HAJDIĆ (4—17/8, 5—17/46 i 6—14/47), Ivan HAJDIĆ (brodski gvardijan oficir — 800—2, 12 i 116, 3—14/9, 15/50, 4—16/42, 14/57, 7—14/61 i 62), Nikola HAJDIĆ (5—18/3 i 17/30), Pavo HAJDIĆ (4—16/36 i 7—14/57), Petar HAJDIĆ (mali — 97—11/48 i 4—16/52 — preselio se u Cavtat), Vice HAJDIĆ (2—15/6v), Ivan HAZDOVAC (kapetan duge plovidbe — zapovjednik trgovačkih jedrenjaka izvanjadranske plovidbe — 99—97 i 4—16/32), Mato (Nikolin) HAZDOVAC (brodski pisar »koji zna nautiku« — navigacijski oficir — 4—16/36, 7—14/57, 67 i 78v — preselio se u Cavtat), Petar JERKOV (99—97), Frano KLJENKOVIĆ (3—16/12), Frano KORAČ (7—14/56), Ivan KORAČ (7—14/56), Marin KUSIĆ (800—70v), Ivan MARKET (kormilar — 4—17/21 i 6—18/32), Marin MARKET (800—70v), Frano MARKOVIĆ (5—17/29), Nikola MARKOVIĆ (1—121v), Božo MARINOV(ić) (97—11/54), Antun MATAN (kormilar, pa gvardijan — brodski oficir — 98—12 i f. 48, 800—16, 4—16/62 i 5—18/10), Stijepo MILIĆ (7—12/18), Antun MRATINOVIC (97—12/f. 8), Vice MUSIĆ (4—16/36), Petar NODILO (800—35), Petar (Potarlin) PETRLIN (7—14/57 i f. 62), Ivan PAVLOVIĆ (kapetan duge plovidbe — zapovjednik trgovačkih jedrenjaka izvanjadranske plovidbe — 97—11/36v i 98—f. 38), Ivan PEKOVIĆ (97—11/23), Božo PETROVIĆ (kormilar — 800—13, 2—15/24, 3—16/24 i 7—18/33), Frano PETROVIĆ (97—12/4 i 99—f. 100), Ivan RIBICA (mali — 1—

¹³ HAD. Ruoli 56—9, svezak 9, f. 21v, 22v, 29v, 31, 39, 42, 47, 53, 64, 65v. Svezak 10, f. 30.

73), Božo SEŠAK (3—16/12), Frano (Jerov) SEŠAK (mali — 4—17/2), Frano SILINKOVIĆ (kormilar — 97—11/50v), Nikola SKABUN (800—11, 1—120 i 4—16/31), Ivan SRŠEN (1—78v i 3—16/f. 8), Jozo SRŠEN (7—14/57), Marin SRŠEN (brodski pisar »koji zna nautiku« — navigacijski oficir — 99—85 i 4—16/55), Ivo STRAŽIČIĆ (800—28), Jozo (Stražica) STRAŽIČIĆ (vođa palube — brodski oficir — 99—50v, 4—17/8 i 7—14/57), Marin STRAŽIČIĆ (brodski pisar — navigacijski oficir — 800—28, 4—17/26 i 7—14/62), Vicko STRAŽIČIĆ (97—11/26 — kormilar — 98—37, 800—f. 2 i f. 116, STRAŽIĆ, 2—15/6v, 3—14/9, 7—14/57 i f. 62), Nikola ŠABAN (1—121), Ivan ŠOIĆ (4—17/11), Ivan ŠOJKA (99—97 i 7—14/57 i f. 78v), Gregor ŠUPICA (7—14/56), Domo TESTI (5—17/46), Miho ZIBALI (5—17/35), Ivan ZVERUN (6—18/24); a pod Maranoviće (posebno tako označeno) zapisano je da je RADINIĆ Lujo plovio kao profesionalni mornar (1—14/4)¹⁴.

A sada objavljujemo samo neke Mlječane koji su bili suvlasnici (karatisti u karatnom sistemu vlasništva brodova u to doba) trgovačkih jedrenjaka duge plovidbe i brodovlasnici brodova međunarodne jadranske plovidbe, i to uglavnom u razdoblju od 1797. do 1808. godine: I. Đivanović, S. Glumac, I. Matana, I. Sršen, I. Hazdovac, I. Hajdić, Đ. Bašica, L. Hazdovac, I. Stražičić, M. Hazdovac, M. Sršen, N. Dabelić itd¹⁵. Od mljetskih trgovačkih jedrenjaka izvan-jadranske (duge) plovidbe najpoznatija je bila kekija »Sveti Nikola« koja je bila u suvlasništvu don N. Đivanovića, I. Đivanovića i kap. I. Hazdovca. Posada je bila sastavljena ovako: zapovjednik kap. I. Hazdovac, navigacijski oficir — pisar I. Đivanović, kormilar Đ. Bašica, kormilar F. Stražičić, te mornar I. Stražičić, a mali I. Čumbelić¹⁶. Od Mlječana vlasnika trgovačkih jedrenjaka međunarodne jadranske plovidbe spominjemo ove: patruna i zapovjednika bracere I. Hajdića, patruna i vlasnike bracere I. A. Đivanovića i I. N. Stražičića (prodali su tu svoju braceru M. Rajčeviću za 510 dukata), patruna bracere I. Hazdovca. Mato Hazdovac je patrun i zapovjednik velike bracere obitelji Hazdovac imenom »Sveti Nikola od Bari«. Ta je mljetska bracera brojala 7 članova brodske posade, a obavljala je nautičko-komercijalne poslove i izvan Jadrana. Druga mljetska bracera, imenom »Sveti Nikola« bila je vlasništvo patruna Marina Sršena, a posadu su sačinjavali Mlječani: Ivo Hajdić, Marin Đurović, Pero Peterlin i Pavo Stražičić¹⁷. A od 1790. pa dalje i nakon propasti dubrovačke države lokalne brodske linije Mljet—Grad (Dubrovnik)—Mljet obavljali su svojim »barkama« Boško Bašica (i ostali iz njegove kuće), Andrija Đurović, patrun Đuno Mlječanin, pa patruni Mato i Pavo Hazdovac¹⁸. U vezi s tim mljetskim

¹⁴ Obrađeno prema ispisima nakon arhivskog istraživanja (kartotečkim sistemom) iz 15 svezaka (knjiga) arhivske podserije Ruoli dei bestimenti nazionali della Republica di Ragusa u Historijskom arhivu u Dubrovniku 56—9, sv. 3—18. Uz svako je ime naveden arhivski izvor (kraticom), pa prve dvije brojke označuju posljednje godine (18. ili 19. stoljeća), iduća jedna ili dvije brojke označuju brojeve arhivske knjige (sveske), a iza tih dolaze brojevi lista (stranice) knjige. Ili: prve dvije brojke označuju skraćenice godine, a onda slijedi broj stranice (lista).

¹⁵ Josip Luetić, Dubrovačko pomorstvo od 1790. do propasti Republike, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Zadar 1973; HAD, Diversi della Navigazione 56—8, sv. 3, f. 241; HAD, Diversa de Foris 34, sv. 236, f. 167v.

¹⁶ HAD, Ruoli 56—9, sv. 9, f. 13v iz 1795. godine.

¹⁷ HAD, Diversi della Navigazione 56—8, sv. 3, f. 241; HAD, Diversa de Foris 34, sv. 236, f. 167v i sv. 239, f. 153; HAD, Ruoli 56—9 sv. 14, f. 57 i 78 iz 1807. godine; HAD, Registro delle Fedi di Sanità, sv. 1, f. 39 iz 1808. godine.

¹⁸ HAD, Arboracci del Porto, sv. 14 i Arboracci et Scarmi, sv. 13 iz 1792. i 1795. godine.

bracerama treba progovoriti nekoliko novih o našoj bračeri ili braceri. Naime, na ovom mjestu prvi put objavljujemo dio naših rezultata nakon dugogodišnjeg arhivskog istraživanja o našoj »bračeri«, jer su Mlječani u drugoj polovici 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća najviše cijenili baš bračeru.

Bracera (bračera) drugi je podtip (prvi je pelig) trabakula, a tako je nazvana po našem otoku Braču, pa nema sumnje da je to zacijelo naš tip trgovačkog jedrenjaka koji se vrlo racionalno i vrlo djelotvorno upotrebljavao u bazenu Jadrana, ali i izvan njega — posebno u Grčkoj i u mjestima Grčkog arhipelaga. Pomorska enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda posebnu pozornost, kao našem tipu broda, posvetila je opisu bracere. U tome pisanju također stoji da trup trabakula ima slične elemente kao i bracera (pa i trabakul je naš tip trgovačkog jedrenjaka)¹⁹. Kao i ostali neki tipovi trgovačkih jedrenjaka, tako su i bracere bile različite veličine, počevši od onih bez palube odnosno s djelomičnom palubom²⁰ malog kapaciteta, do onih i od 70 tona nosivosti; što potvrđuju i naša arhivska istraživanja²¹. Novčane vrijednosti bracere ukazuju na veličine toga tipa trgovačkog jedrenjaka, a talko i udaljenost luka do kojih su plovili. Dubrovačke bračere jedrile su do Trsta, Venecije, Rijeke, Senja, Ancone, Senigalije, pa u pristaništa Puglie, u albanske luke — ali plovile su i do Krfa²².

Iz svega što je pisano o bracerama, kao i iz našeg arhivskog proučavanja dubrovačkih dokumenata na talijanskom jeziku, izlazi da je taj tip trgovačkog jedrenjaka pisan kao »bracera«, pa čitan kao »bračera« dobio svoje ime od naziva otoka Brača, a ne od Brazza²³. Toliko o bračeri ili braceri.

A sada nekoliko riječi o mljetskoj gonduli. Gondula je bila nešto poput barke koja se je pokretala, obično, s dva vesla, ali je mogla imati i više vesala. Samo jedno jedro na gonduli bilo je dovoljno da vrlo djelotvorno iskoristi povoljne vjetrove (zimi južne, ljeti zapadne, a u sve sezone sjeverne). Od XV. st. mljetske gondule, bile su uglavnom iste veličine kao i dubrovačka plovila iz roda malih brodova »baraka«. Međutim, mljetske su gondule mogle biti i veće od

¹⁹ Da je bracera ili bračera naš tip broda i da je ona podtip trabakule kao posebnu vijest u stranoj literaturi vidi: *The Greek Merchant Marine (1453—1850)*. National Bank of Greece. Athens 1972. str. 485 i bilješka 65: »It is widely held that the brazera developed out of the trabaccolo, a caique-like boat at the Adriatic, and derived its name from the island of Brazza where it was first built«. Tu se kaže da je naša bracera imala krmu istu kao grčki tip broda imenom trehandri, ali da je bila veća pa i do 100 tona.

²⁰ Kada je patrun Hazdovac trebao obaviti putovanje u Pugliu, morao je dograditi palubu na svojoj braceri. HAD, *Diversi de Foris*, sv. 239, f. 153 iz 1807. godine.

²¹ HAD, *Diversi de Foris*, sv. 241, f. 42v iz 1808. Bracera je pretvorena u pelig.

²² HAD, *Div. Foris*, f. 193 iz 1798. — za polovicu bracere patrun P. Fortunić platio je 180 dukata. *Diversi della Navigazione*, sv. 3, f. 241 iz 1803. — Patrun Hajdić s Mljeta kupio je braceru u Trsteniku za 840 turskih pjastara, a u 1809. I. Jakšić u Gružu prodao je pola bracere za 1.500 pjastara itd. HAD, *Div. Foris* 237, f. 21, 81v i 195; *Div. Foris* 240, f. 200, 274v i 267; *Div. Foris* 241, f. 42, 113v, 114, 135v, 147, 172, 230; *Div. Foris* 242, f. 5, 25, 218v, 219v; *Div. Foris* 243, f. 21v, 27v, 34, 38, 28v, 49v, 75, 94, 95, 96v, 128, 177, 183, 186v, 206, 212, 212v, 223v; *Div. Foris* 244, f. 2v, 65v, 69v, 162v, 196 204, 212; *Div. Foris* 245, f. 60, 115, 130, 181 itd. To su bile bracere različitih veličina od one najmanje u vrijednosti od 200 pa od 400, 500, 510, 560, 700, 800, 900, 990, 1.000, 1.200, 2.500 itd. do one najveće i najskuplje od 2.800 dukata.

²³ HAD, *Noli* 56—1, sv. 59, f. 54v i 65 iz 1637. *Div. Foris* 237, f. 185, 205. I u drugim izvorima (ne samo dubrovačkim) našli smo naziv bračera: n. pr. Amos-Rube Filipi, *Senjski uskoci i zadersko otočje*. Pomorski zbornik, knjiga 2, Zadar 1964, str. 629.

gondula iz drugih mjesta dubrovačkog kraja, jer je mljetska gondula ploveći otvorenim Mljetskim kanalom morala imati mnogo bolja navigacijska svojstva nego one, na primjer, iz Malog mora (Malostonskog zaliva). U potvrdu toga može nam poslužiti i činjenica da su Mlječani svoje mljetske gondule gradili i na gruškim (a ne svojim ili negdje bližim) brodogradilištima. Mljetske gondule su služile i u putničkom prometu. Mlječani su dakle i svojom gondolom dali prilog razvoju tipova dubrovačkih brodova i brodarstva dubrovačke države.

Ovim smo našim radom dali zasad samo uvid u međunarodno brodarstvo i nautičko-komercijalnu djelatnost pomoraca, pomorskih trgovaca i brodova Mljeta i Mlječana za vrijeme Dubrovačke Republike i rasvijetlili iz zapretenog traga dio prošlosti pomorskog života stanovnika Mljeta, i prisutnosti Mlječana u međunarodnoj plovidbi iznoseći imena i prezimena mljetskih pomoraca i brodovlasnika i njihova radna mjesta. Izveli smo na svjetlo dana jednu značajnu granu privredne djelatnosti mljetskih stanovnika: brodarstvo koje je snažno utjecalo na ekonomsko-društveni razvitak otoka Mljeta.

PRILOZI

Popis brodske momčadi i suvlasnika trgovačkog jedrenjaka imenom »Sveti Nikola« koji je bio pod zapovjedništvom kateana Ivana Hazdovca s Mljeta. Na tome brodu izvanjadranske (duge) plovidbe dužnost brodske pisara i navigacijskog oficira obavljao je Ivan Đivanović s Mljeta, a kormilar je bio Đuro Bašica također s Mljeta (ali tada je boravio u Dubrovniku). Mlječani Frano Stijepov Stražičić i Ivan Pavov Stražičić plovili su kao profesionalni mornari a Ivan Čumbelić kao početnik mornar Suvlasnici tog broda bili su Mlječani: R. D. Nikola Đivanović posjedovao je 13 karata (dijelova broda od ukupno 24); Ivan Androv Đivanović bio je u posjedu samo 1 karata, dok je zapovjednik toga broda kap. Ivan Hazdovac imao suvlasništvo od 3 karata. Historijski arhiv u Dubrovniku — Ruoli dei Bastimenti Nazionali 56—9, svezak 9, f. 13v iz 1795. godine.

Adi 3 Maggio 1795

Ruolo della Checchia nominata »S. Niccolo« diretta da Capit. Giovanni Hasdovaz

Capit.	Giovanni Hasdovaz da Meleda
Scriv.	Giovanni Givanovich da detto luogo — giurato
Nostr.	Domenico Vianello d'Ombra
Dispens.	Luca Sciugliaga da Tarpagn
Marin.	Niccolo Antichievich da Ponta (calafato), Niccolo Mascarich dalla Citta (timoniere), Giorgio Basciza da detto luogo (timoniere), Baldassare Salaticch da Canali (timoniere), Franc. di Stef. Strascigich da Meleda, Antonio Violich da Ponta, Gio. di Paolo Strascigich da Meleda, Giacomo Raicevich dalla Citta, Muzzo Giovanni Ciumbelich da detto luogo. Proprietari et interessati nella sudetta Checchia Rdo. D. Niccolò Givanovich

Car. ti tredici	C 13
Giovanni d'Andrea Givanovich Car. uno	1

Teretnica o ukracanom teretu u briki kap. Ivana Hazdovca kojom se potvrđuje da je 17. lipnja 1795. nakrao teret žitarica u Damiatti za račun dubrovačke države. Pomorski muzej Zavoda za povijesne znanosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, f. v.

L. D. Adi giugno 17 179Cinque

Ha caricato con il Nome di Dio, ed a buon salvamento una volta tanto in questa Rada di Damiatta Melchioro Drascovich Suditto Raguseo per Conto e Risico dei Illss. ed Ecclm. SS. Senatori Abbondanzieri Orsato Ragnina et Comp.

Sotto Coperta del Brick Nominato San Niccolò 'Cap. Giovanni Hasdovaz Rag. per condurre, e consegnare in questo suo presente viaggio a Ragusa alli sopradetti Illust. ed Eccen. SS Senatori Abbondanzieri Orsatto Ragnina e Comp. di Ragusa ...

le appiedi nominate Mercanzie, asciutte, intiere, e ben condizionate, segnate come di contro; e così promette detto Capitano al suo salvo arrivo consegnarle; e di N olo le sara pagato a Dovere. ...

ed in fede del vero sarà questa con altre simili firmata da detto Capittano o per lui da terza persona; ed una compita, le altre restino di niun valore. Diciamo... Sei Cento e Settanta Sette e Mezzo Formento in Buona Condizione Compreso lo Scandaglio — Dico ... 677 1/2

Melchior Drascovich

Popis brodske posade bracere imenom »Božanska providnost« pod zapovjedništvom kap. Ivana Bračanina. Svi članovi posade bili su profesionalni pomorci s Mljeta. HAD. Ruoli dei Bastamenti Nazionali 56—9, svezak 14, f. 56 od 7. svibnja 1807. (brod je još vijorio državnu zastavu Dubrovačke Republike, a plovio je i izvan Jadrana — imao je Turski ferman).

Cade sotto li 7 Maggio 1807.

Ruolo della Brazzera nominata La Divina Providenza diretta da Prone. Giovanni Bracianin

P. rone della Band.ra	Giovanni Bracianin da Gravosa (porijeklom s Mljeta)
Pron. della Brazz.a	Matteo Milich da detto luogo, Niccolò Dabeli da Meleda,
Marin.	Gio. Carach da detto luogo, Francesco Corach da detto luogo,
	Gregorio Sciupiza da detto luogo, Stefano Strascich da detto
	luogo, Pietro Dabelich da detto luogo.

Nota che Niccolò Casillo porta il nome del Fermano.

Popis brodske momčadi mljetske bracere imenom »Sveti Nikola« pod zapovjedništvom kap. Marina Sršena iz 1808. godine (nakon Napoleonova ukinuća dubrovačke države). Ostali članovi brodske momčadi bili su Mlječani: vođa palube (tada brodski oficir) Ivo Hajdić, kormilarini Marin Đurović i Mato Mihović, te mornari Pero Peterlin i Pavo Stražičić.

HAD. Registro delle Fedi di Sanità 56—18, sv. 1, f. 39 iz 1808.

Adi 22 Magg.o detto

196 P.ron. Marino Sarscen con Mar. 5 in tutto 6 esso P.ron. compreso colla sua Brazzera nominata S. Niccolò, sulla quale ha qui caricato Riso Sacca no. 60; per cui ha pagato i Regi diritti come della Bolletta a stampa No. 220, e Carne Porcina oke 365 per cui ha pagato i Regi diritti, come dalla altra Bolletta manoscritta, per Corfù.

Nota

P.ron.	Marino Sarscen Patria Ragusa a. 34, St. Ord.
Mar.	Gio Hajdich P. detta a. 32, st. d.o
	Marino Ghiurovich P. detta A 44
	Matteo Mihovich P. detta, A 59 St. ord.
	Pietro Peterlin P. detta, A 32, st. ord.
	Paolo Strascicich P. detta, A 19 St. ord.

Josip Luetić

FROM INTERNATIONAL SEAMANSHIP AND MARITIME-COMMERCIAL
ACTIVITY OF INHABITANTS FROM MLJET AND THEIR SHIPS DURING
THE REPUBLIC OF DUBROVNIK

Summary

This work, for the first time, gives an insight of the international seaman-ship and maritime commercial activity of the professional seafarers, sea mer-chants and merchant sailing-vessels from the island of Mljet as well as the people from Mljet during the Republic of Dubrovnik. It has been possible to find out that much, through the documents so far, but the author is assured it had been much more of the matter. Nevertheless this work enlightens a part of the shipping and navigational past in the life of Mljet's inhabitants, a trace of their presence out of the Adriatic.

First of all, the author managed to take part from the complete oblivion the names and surnames of the professional seafarers and shipowners from Mljet as well as their work-places and so forth.

These latest archival researches gave an opportunity of knowing one significant branch of the economic activities among the residents of Mljet.

The international navigation brought the international experience into the socio-economic life of these people. That experience improved the navigation as well as the economic and trade transactions at the island and had a tremendous influence on the social behaviour, habits and on the folk costume of its whole population.

